

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum sacra doctrina sit scientia practica. disp. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

diuinæ, naturæque ageret propter finem, ex directione primæ causæ, vt Aristoteles 2. Physicorum affirmat, ipsūque opus naturæ esset opus intelligentiæ: ergo adhuc opera Dei ad extra haberent rationem praxis comparatione artis diuinæ, & ars diuina haberet rationem notitiæ practicæ comparatione earum. Secundò, quia iudicium, quo beati iudicant Deum, quem clarè conspiciunt, esse totis viribus diligendum, est notitia practica, vt Scotus etiam affirmat in 4. d. 49. q. 1. art. 4. conclusione 5. est enim directiua actus dilectionis: sed huiusmodi dilectio, quæ comparatione talis notitiæ habet rationem praxis, non est libera in beatis, sed naturalis: ergo ad rationem praxis non opus est, vt sit actus liber.

DISPUTATIO II.

Vtrum sacra doctrina sit scientia practica.

Quaestio hæc non solum habet difficultatem in habitibus conclusionum Theologiæ, sed etiam in habitu principiorum: quare quid de vtroque dicendum sit, disputemus oportet. Prætermittam igitur sententiam eorum, qui dicunt Theologiam esse purè speculatiuam, quæ refert Scotus: tum eorum, qui asserunt Theologiam neque esse practicam, neque speculatiuam, quam referunt, & impugnant Durandus & Scotus, tres extant celeberrime sententiæ circa quaestionem propositam.

Prima est Scoti, quaestione vltima prologi, asserentis nostram Theologiam esse solum practicam, non verò speculatiuam. Quod si aduersus Scotum obiciatur, & Theologia considerari veritates aliquas speculatiuas, vt, *Deum esse trinum in personis, Deum Patrem generare filium, &c.* respondet etiam notitiis harum veritatum esse practicas: quia ordinantur ad dirigendam dilectionem voluntatis nostræ erga Deum: vt feratur in tres personas, & non in vnam solum, & vt tendat in Filium vt genitum, & in Patrem vt personam generantem. In eadem sententia sicut Aureolus apud Capreolum 2. q. prologi, in argumentis contra sextam conclusionem, & Durandus quaestione 6. licet Durandus loquatur de Theologia pro habitu eorum, quæ in Scriptura sacra continentur.

Secunda est Gregorij 5. q. prologi, Gabrielis q. 12. & aliorum nominalium, asserentium Theologiam quo ad nonnullas notitias, seu habitus esse practicam, quo ad alias verò esse speculatiuam. Cæterum cum existiment, non solum notitiam practicam ab speculatiua specie distingui, sed etiam diuersarum conclusionum eiusdem integræ scientiæ, habitus, & actus esse specie distinctos, dicunt Theologiam non continere vnum habitum specie, sed multos specie distinctos.

Tertia est D. Thomæ hoc loco asserentis, Theologiam esse vnum habitum, non solum specie, sed etiam numero in vnoquoque intellectu, eumque nihilominus esse simul practicam, & speculatiuam. Eandem defendunt Caieranus hoc loco, Capreolus 2. q. prologi, ad argumenta contra sextam conclusionem, & Siluester in conflat. quaest. 1. art. 13.

Sit igitur 1. conclusio. Habitus principiorum Theologiæ, nimirum fides, vnus est vnitæ specificæ, atque vna simplex qualitas comparatione omnium, quæ fide tenentur: idemque nihilominus practicus simul & speculatiuus est. Prior pars, nempe

A habitum fidei vnum esse vnitæ specificæ, & vnam simplicem qualitatē, ab omnibus admittitur, & patet ex dictis articulo præcedenti, disputatione vltima. Posterior verò probatur primò, quia habitus dicitur practicus aut speculatiuus ab actu, ad quem eliciendum inclinatur: si enim inclinatur ad actum & notitiam practicam, dicitur practicus: si verò ad actum & notitiam speculatiuam, dicitur speculatiuus: sed fides inclinatur ad quosdam actus practicos, quales sunt hæc assensus: *peccata leuialia consuetudina sunt, vt salutem consequamur: illicitum est uxorem dimittere excepta fornicationis causa, &c.* ad quosdam speculatiuos, cuius generis sunt isti: *Deus est trinus & vnus: Pater generat Filium*: hos enim speculatiuos esse, & illos practicos constare ex explicationibus notitiæ practicæ & speculatiuæ disputatione præcedenti traditis: ergo fides simul est habitus practicus & speculatiuus. Confirmatur deinde, quia intellectus vnus numero existens, qua ratione elicit actus practicos, dicitur intellectus practicus: & qua ratione elicit actus speculatiuos, dicitur intellectus speculatiuus: ergo pari ratione fides, quatenus elicit actus practicos, ad eosque inclinatur, dicitur habitus practicus: quatenus verò elicit actus speculatiuos, ad eosque inclinatur, dicitur habitus speculatiuus.

Secunda conclusio. Assensus fidei, quibus principiis Theologiæ assentimur, omnes sunt eiusdem speciei: inter eos verò quidam sunt practici, quidam speculatiui: nullus tamen est simul practicus & speculatiuus. Prima pars ostensa fuit articulo præcedenti, disputatione vltima. Secunda verò patet exemplis adductis in probatione præcedenti conclusionis. Tertia probatur, quia cum diuersarum complexionum sint in nobis distincti assensus in hac vita, vtique de quouis assensu fidei, verum erit dicere, rationem & regulas operandi ab eo præscribi, aut non præscribi: si detur primum, erit practicus, & non speculatiuus: si secundum, erit speculatiuus, & non practicus: ergo nullus assensus fidei, principiorumve Theologiæ, erit simul practicus & speculatiuus.

Tertia conclusio. Assensus conclusionum Theologiæ omnes, aut ferè omnes, sunt eiusdem speciei: inter eos verò quidam sunt practici, quidam speculatiui: nullus tamen simul est practicus & speculatiuus. Prima pars probata est articulo præcedenti disputatione vltima. Secunda ita ostendi potest. Nam assensus huius conclusionis, *in Deo sunt quatuor relationes reales*, est speculatiuus: quæ à Theologo in hunc modum deducitur. *In Deo sunt tres persona relatiua, vt fides docet, Pater scilicet, Filius, & Spiritus sanctus: hæc autem personarum distinctio, nec esse, nec intelligi potest, nisi in Deo sint quatuor relationes reales, nempe paternitas, filiatio, spiratio actiua, & spiratio passiuæ: ergo in Deo sunt quatuor relationes reales.* Assensus verò huius alterius, *adulterium illicitum est sub reatu culpa leuialis*, est practicus: quam sic colligit Theologus. *Quod excludit à regno Dei, illicitum est sub reatu culpa leuialis: adulterium excludit à regno Dei, vt patet ex illo Pauli 1. ad Corint. 6. adulteri regnum Dei non possidebunt: ergo illicitum est sub reatu leuialis culpa.* Tertia pars eodem modo potest probari, quo tertiam partem conclusionis præcedentis confirmauimus.

Quarta conclusio. Quod de assensibus conclusionum Theologiæ præcedente conclusione statuimus, idem quoque de habitibus Theologicis earum sentiendum est: nam omnes, aut ferè omnes, sunt eiusdem speciei: eorum verò quidam practici, quidam

Secunda conclusio, de assensibus fidei.

Tertia conclusio, de assensibus conclusionum Theologiæ.

Gregorij & Gabrielis opinio.

D. Thomæ opinio.

Prima conclusio. De habitibus principiorum Theologiæ.

dam speculatiui sunt, nullus tamen simul est practicus & speculatiuus: tamen qui cum D. Thoma existimaret omnium conclusionum esse vnum habitum numero, facile defenderet, eum esse simul practicum & speculatiuum. Prima pars probata fuit articulo precedente: disputatione vltima. Secunda vero & tertia probatur, quia habitus dicitur practicus, aut speculatiuus ab actibus ad quem inclinatur: cum ergo assensuum conclusionum Theologicarum quidam sint practici, & quidam speculatiui, nullusque simul sit practicus & speculatiuus, vt conclusionem precedente visum est: consequens est, vt si distinctarum conclusionum sint distincti numero habitus, quidam inter eos sint practici, & quidam speculatiui, nullusque simul sit practicus & speculatiuus. Quarta denique pars probatur, quia sicut habitus fidei, vnus numero permanens, est simul practicus & speculatiuus comparatione diuersorum assensuum principiorum Theologiae, vt supra diximus: ita qui existimaret esse vnum habitum numero omnium conclusionum Theologicarum, dicere posset, esse simul practicum & speculatiuum comparatione assensuum diuersarum conclusionum: maxime cum ratione vnus partis deberet inclinare ad vnam conclusionem, & ratione alterius ad aliam: quod tamen non concedimus in habitu fidei, vt 1. 2. q. 67. articulo 3. diximus.

Obiicitur.

Quod si quis aduersus haec tenet dicta sic obicitur: practicum & speculatiuum specie distinguuntur: vnde Aristoteles 6. Metaphysicorum cap. 1. distinguit scientias speculatiuas a practicis, quasi sint distinctae specie: ergo non solum falsum est asserere, eundem habitum, aut eandem notitiam numero esse simul practicum, & speculatiuum: sed etiam habitum, aut assensuum eiusdem speciei, quosdam esse practicos, quosdam vero speculatiuos.

Practicum & speculatiuum non sunt differentia per se diuersitates scientiarum, sed per accidentia.

Pro solutione argumenti obseruandum est in primis, practicum & speculatiuum non esse differentias per se & essentiales scientiarum aut notitiarum, sed esse tantum differentias accidentarias: quod Capreolus affirmat 2. q. prologi ad argumenta contra sextam conclusionem. Potestque probari. Primo, quia in Deo vnica simplicissima scientia, seu notitia, qua se, & modum fabricandi res creatas cognoscit, est simul practica & speculatiua: qua ratione quidem est cognitio naturae diuinae, est speculatiua: qua ratione vero est cognitio modi fabricandi res creatas, est practica. Secundo, quia visio beatifica, qua beati simul intuentur diuinam essentiam, & iudicant eandem esse sibi totis viribus diligendam, est simul practica & speculatiua: speculatiua quidem, quia ratione est visio Dei: practica vero, quatenus per eam iudicant Deum esse totis viribus diligendum: cum ergo sit simplicissima, & vnus tantum speciei: sit, vt practicum & speculatiuum non sint differentiae per se & essentiales, sed accidentariae. Tercio, quia vt supra ostendimus, si per possibile vel impossibile, Deus subieceret meam potentiam nutritiuam imperio meae voluntatis, illa eadem notitia, qua modo cognosco modum quem potentia nutritiua seruare debet, vt fiat nutritio & augmentatio, esset in me notitia practica: cum tamen modo sit speculatiua: ergo esse practicum aut speculatiuum, accidentia quaedam sunt, & non differentiae per se & essentiales ipsarum notitiarum. Quarto, quia idem intellectus non solum specie, sed etiam numero, comparatione diuersarum operationum & obiectorum dicitur practicus & speculatiuus: similiterque idem numero habitus fidei, vt ostensum est: ergo esse practicum & specula-

tiuum non sunt differentiae essentiales, sed accidentariae. Postremo, quia notitia dicitur practica, eo quod dirigit ad opus exequendum: speculatiua vero appellatur, si id non praeteresse autem notitiam directricem operis, vel non esse directricem, accidentia quaedam sunt ipsius notitiae: ergo practicum & speculatiuum differentiae accidentariae sunt. Deinde sciendum est, in doctrinis, quas sola naturali industria comparamus, omnes habitus, notitiasque speculatiuas specie distingui a practicis: non quidem ob eam causam, quod speculatiuum & practicum differentiae sint per se eiusmodi habitum & notitiarum: sed quoniam cum scientia naturales a rebus desumantur, distinctarum complexio-num tam iudicia inter se, quam habitus, qui ex ipsis gignuntur, ad diuersas species pertinent: atque idcirco idem iudicium, idemque habitus non solum numero, sed etiam specie non possit se simul extendere ad complexiones practicas & speculatiuas. Cum hoc tamen non pugnat, quod in supernaturalibus (cuius modi sunt scientia Dei, visio beatifica, & tam assensus, quam habitus fidei & Theologiae) idem specie, vel etiam numero iudicium, siue habitus esse simul possit speculatiuus & practicus: eo quod extendere se simul possit ad speculatiuas, & practicas complexiones. Sicut enim ad percipiendum colores & sonos requiruntur sensus externi specie distincti: potentia tamen superior vna & eadem specie, nimirum sensus communis percipit omnia obiecta sensuum externorum: & intellectus praeter haec percipit alia plura, quae, & si sub sensum non cadant, ex rebus tamen sensu perceptis colligere solet: ita licet ad obiecta practica, & speculabilia percipienda requirantur assensus & habitus naturales specie distincti, vnus tamen numero, vel specie assensus aut habitus supernaturalis circa obiectum practicum & speculabile recte versari poterit, si ratio cognoscendi aut assentiendi ad vtrumque se extendat: quo pacto in scientia Dei & visione beatifica se extendit essentia diuina, quae non solum subit ratione speciei intelligibilis, sed etiam est primum obiectum cognitum, eminenter continens practica & speculabilia, & subinde est ratio obiectiua vtraque cognoscendi: similem quoque extensionem in fide, & Theologia habet diuina reuelatio, quae est ratio immediata assentiendi per fidem, tam practicis quam speculabilibus, & mediata assentiendi conclusionibus Theologiae, quae ex reuelatis deducuntur.

In scientiis sola iudicio natura comparatis per accidens forma per scientiam aut notitiam practica specie distinguitur a speculatiua.

Ad argumentum ergo propositum negandum est, practicum & speculatiuum differre semper inter se specie: licet in scientiis naturalibus, practicae scientiae semper ab speculatiuis specie distinguantur, vt supra ostendimus. Vnde non pugnat nobiscum Aristoteles, dum scientias practicas naturales ab speculatiuis specie distinguit.

Solutio obiectiouis.

Dubium tamen est hoc loco, vtrum Theologia sit formaliter scientia practica & speculatiua, an vero solum virtute & eminenter. Cui quaestioni respondendum est, formaliter esse practicum & speculatiuum. Quod ex eo patet, quia circa quaedam obiecta formaliter dirigit operationem, & circa alia nihil dirigit, sed formaliter est contemplatio obiecti, idemque dicendum est de scientia diuina. Quare cum id, quod formaliter est tale, non dicatur esse eminenter, seu virtute illud idem: non recte censet Caietanus, Theologiam nostram, & scientiam diuinam esse simul eminenter practicas & speculatiuas: nisi forte intelligat, esse eminenter practicas & speculatiuas, non quidem quoad rationem practi-

Responsio.

Theologia nostra dicitur eminenter, seu virtute illud idem: non recte censet Caietanus, Theologiam nostram, & scientiam diuinam esse simul eminenter practicas & speculatiuas: nisi forte intelligat, esse eminenter practicas & speculatiuas, non quidem quoad rationem practi-

Deus qua
ratione simul
sit formaliter
& eminenter
intelligens.

eam & speculatiuam, quam habent formaliter, sed quo ad rationem practicam & speculatiuam scientiarum inferiorum. Theologia namque & scientia diuina eminenter continent Metaphysicam & Philosophiam moralem, & subinde rationem practicam & speculatiuam harum scientiarum. Quomodo etiam Deus per eandem cognitionem non solum formaliter est intelligens, sed etiam eminenter: non tamen est eminenter intelligens quasi suam propriam cognitionem eminenter habeat: sed qua ratione creatam cognitionem in sua increata eminenter continet. Quo etiam modo sol vim calefaciendi habet, tum formaliter, tum eminenter: formaliter quidem suam propriam, hoc est, lucem, eminenter verò vim calefaciendi ignis, hoc est, ignis calorem: lux enim virtute calor est, cum calorem efficiat.

DISPUTATIO. III.

Virum Theologia potius speculatiua, quam practica dicenda sit.

Gregorij,
Durandi, &
Richardij
opinio suade
rur.
Primò.

Cum obensum sit, Theologiam partim esse practicam, partim speculatiuam, disputandum restat, quid horum potius ei conueniat. Gregorius, q. 1. Prologi artic. ult. existimat, eam esse magis practicam. Quod probat primò, quia in Theologia multò plura principia, & multò plures conclusiones practicae sunt, quàm speculatiuae, vt patet legenti Scripturam Sacram, & percurrenti conclusiones, quae ex reuelatis deducuntur.

Secundò.

Secundò, quia Philosophia moralis, licet admisceat, admittatque aliqua ad speculationem suapte parua pertinentia: quia tamen illa ordinantur ad practica documenta, quae vel ex illis deducuntur, vel illis cognitio melius percipiuntur, dicitur nihilominus simpliciter practica, & non speculatiua: sed in Theologia etiam ex aliquibus propositionibus, quae suapte natura sub speculationem cadunt, inferuntur practicae conclusiones, vt ex eo, quod Deus sit summum bonum, prima causa, creator, & gubernator noster, & quod pro nobis ad vnionem hypostaticam assumpserit naturam humanam, rectè inferitur, à nobis esse diligendum, colendum atque omni obsequio prosequendum: ergo Theologia simili modo potius practica, quàm speculatiua dicenda erit.

Tertio.

Confirmatur deinde ex illo Matth. 22. in his duobus mandatis (de dilectione scilicet Dei, & proximi, quae constat esse practica) vniuersa lex pendet & propheta. & 2. ad Timotheum 3. omnis scriptura diuina inspirata uisibilis est, ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus. Et Iacob. 1. commendantur non auditores uerbi huius doctrinae, sed factores. In eadem sententia sunt Durandus q. 6. Prologi, & Richardus quaest. 4.

Theologia
potius specu-
latiua quàm
practica nū-
cupanda.

Quamuis opinio hæc probabilitate non careat, adprehendum tamen potius est Diuo Thomae hoc loco, qui Theologiam censet potius speculatiuam, quàm practicam nuncupandam. Diuum Thomam sequuntur Caietanus hoc loco, Capreolus q. 2. prologi ad argumenta contra sextam conclusionem, Canus 12. de locis capite 2. Adducor autem in hanc sententiam, quia scientia ex obiecto præcipuo, ad quod cetera attributionem habent, est iudicanda: unde cum obiectum attributionis Theologiae (vt articulo 7. uidebimus) sit Deus, & hæc scientia, ea

ex parte, qua cognitio Dei est in se, simpliciter sit speculatiua: simpliciter nuncupanda potius erit speculatiua quàm practica. Neque refert, quòd cognitionem Dei in se expetere debeamus in hac uita, vt inde alliciamur ad Deum amandum, colendum, eique obtemperandum, vt ea ratione salutem animarum nostrarum, uitamque æternam consequamur, de quo sine Petrus 1. suae canon. cap. 1. ait, Reportantes finem fidei uestrae. salutem animarum uestrarum: imò verò nec quòd Deus ipse ad eundem finem eam nobis reuelauerit: quia huiusmodi finis non est ipsius scientiae in se spectata: cum formaliter nihil de opere præscribat, neque dirigat opus: sed est finis ipsius scientis, atque tradentis disciplinam, iudicium autem de qualibet scientia, ad practicae, ne, an ad speculatiuas pertineat, non ex fine scientis, aut tradentis disciplinam, qui scientiae est extrinsecus, sed ex fine ipsius scientiae in se spectatae est fumendum.

Ad primum ergo Gregorij argumentum dicendum est, licet id, quod assumit, esset uerum loquendo de Theologia quoad totam suam latitudinem, comparatione tamen obiecti præcipui ad quod cetera attributionem habent, & ex quo potissimum scientia iudicanda est utrum sit practica, an speculatiua, non esse uerum.

Ad secundum neganda est consequentia, quia philosophia moralis circa obiectum præcipuum est practica, & non speculatiua: admittet uerò speculabilia nonnulla, vt melius intelligantur practica: Theologia uerò quoad suum obiectum præcipuum, simpliciter est speculatiua: nec moralia considerat, nisi per attributionem ad obiectum præcipuum.

Ad primum uerò testimonium pro confirmatione adductum, dicendum est primò, in illis duobus mandatis pendere uniuersam legem & prophetas, quo ad moralia quae in lege & prophetis præcipiuntur: omnia namque ordinantur ad dilectionem Dei & proximi. Secundò dicendum est, in illis duobus mandatis pendere legem & prophetas: quia illa sunt finis, ad quem à Deo reuelante ordinantur lex & prophetae, & uniuersa Scriptura sacra: idemque esse debet finis noster in sacris literis addiscendis, vt dictum est, hoc tamen non obstat, quominus finis ipsius scientiae in se spectatae quo ad obiectum principale non sit alius, quàm contemplatio & cognitio obiecti.

Ad secundum uerò testimonium dicendum est, licet sit utilis ad cum finem cognitio de Deo speculatiua, itemque ad Deum amandum eique omni in re obtemperandum: cum hoc tamen non pugnet, quòd quatenus tradit cognitionem præcipui obiecti fidei & Theologiae, in se sit speculatio, & non notitia practica, vt dictum est.

Ad postremum Scripturae locum dicendum, ex eo solum probari, laudem & meritum nostrum non pendere ex cognitione, sed ex adimplentione eorum, quae in sacris literis præcipiuntur, quod libenter concedimus.

ARTICVLVS V.

Virum sacra doctrina sit dignior categoris scientiis.

CONCLUSIO Diui Thomae est. Cum sacra doctrina simul sit speculatiua & practica, qua ratione speculatiua est, omnes disciplinas

Conclusio
D. Tho.